TRUSSELVURDERING
2019

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste. PSTs hovedoppgave er å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. PSTs årlige trusselvurdering er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder.

«Trusselvurdering 2019» er én av fire trussel- og risikovurderinger som utgis årlig. De øvrige tre utgis av henholdsvis Etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Etterretningstjenestens (E-tjenesten) hovedoppgave er å varsle om ytre trusler og støtte opp under utformingen av norsk sikkerhets-, utenriks- og forsvarspolitikk. Tjenesten utgir en årlig vurdering av forhold i utlandet og utenlandske trusler som har betydning for Norge og norske interesser. Årets vurdering, «Fokus 2019», beskriver på overordnet nivå aktuelle forhold og sikkerhetstrusler innen ulike land, regioner og temaer. Analysen har en tidshorisont på ett år og utgis i første kvartal.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er Norges ekspertorgan for informasjons- og objektsikkerhet og det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet. NSM utarbeider årlig en rapport om sikkerhetstilstanden innenfor sikkerhetslovens virkeområde. I rapporten vurderer NSM risikoen for at samfunnskritiske funksjoner og infrastruktur, skjermingsverdig informasjon og mennesker blir rammet av spionasje, sabotasje, terror og andre alvorlige handlinger. Analysen har en tidshorisont på ett år.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. DSB har utgitt scenarioanalyser siden 2011[1]. Analysene omhandler risiko for katastrofale hendelser som kan ramme det norske samfunnet, som Norge bør være forberedt på å møte. Analysene omfatter både naturhendelser, store ulykker og tilsiktede handlinger. De har en lengre tidshorisont enn de årlige vurderingene fra de øvrige tre etatene.

[1] DSBs scenarioanalyser het inntil 2015 «Nasjonalt risikobilde». Fra 2016 er navnet endret til «Krisescenarier (årstall) – analyser av alvorlige hendelser som kan ramme Norge».

INNLEDNING

I denne årlige åpne trusselvurderingen presenterer vi de mest sannsynlige utviklingstrekkene i trusselbildet. Det er ønskelig at lesere av trusselvurderingen vurderer i hvilken grad innholdet kan få konsekvenser for deres egen aktivitet og virksomhet, basert på de verdier de forvalter. Målet er at trusselvurderingen, som er blitt en viktig del av vår samfunnskommunikasjon, skal bidra til å øke forståelsen av truslene vi står overfor og redusere eksisterende sårbarhet.

Dagens trusselbilde preges av stabile og relativt varige utviklingstrekk. Samtidig vet vi at enkelthendelser og episoder plutselig vil kunne inntreffe og få en stor og ofte uforutsigbar innvirkning på samfunnet. En vurdering av framtiden vil derfor alltid være usikker.

ENKELTHENDELSER KAN INNTREFFE BRÅTT OG FÅ STOR INNVIRKNING PÅ SAMFUNNET.

TRUSSELBILDET PREGES I DAG AV STABILE OG RELATIVT LANGVARIGE TRENDER OG UTVIKLINGSTREKK.

OPPSUMMERING

STATLIG ETTERETNINGSVIRKSOMHET

LES MER PÅ SIDE 6 – 13

- Arbeidet med å rekruttere og føre hemmelige kilder i norske virksomheter er en prioritert oppgave for flere lands etterretningstjenester. Dette arbeidet vil de videreføre i 2019.

- Statlig styrte datanettverksoperasjoner representerer en vedvarende trussel mot norske verdier. Slike operasjoner er billige, effektive og i konstant utvikling, og angriperne finner stadig nye sårbarheter de kan utnytte.

- I tillegg til aktører innenfor norsk forsvars- og beredskapssektor vil virksomheter innenfor norsk politikk og forvaltning være særskilt utsatt for innhentingsoperasjoner og forsøk på påvirkning fra blant annet fremmede etterretningstjenester.

POLITISK MOTIVERT VOLD

LES MER PÅ SIDE 14 – 23

- Den mest alvorlige terrortrusselen i 2019 vil fortsatt komme fra ekstreme islamistiske grupper. Det vurderes som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorangrep her i landet. Samtidig vil antall nye personer som radikaliseres til disse gruppene fortsatt være lavt.

- Det er lite sannsynlig at norske høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorangrep i 2019, ettersom de fremdeles fokuserer på radikalisering og organisasjonsbygging. Det at enkelte innvandrings- og islamfiendtlige grupper ser ut til å øke sin tilstedeværelse i de norske høyreekstreme miljøene, vil utgjøre en særskilt utfordring det kommende året.

- Det vurderes som svært lite sannsynlig at norske venstreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i 2019. Vi forventer imidlertid at den markante økningen i politisk motivert vold mot dem de definerer som motstandere, vil fortsette.

TRUSLER MOT MYNDIGHETSPERSONER

LES MER PÅ SIDE 24 – 25

- Selv om det jevnlig fremsettes trusler, forventes det at terskelen for å gjennomføre angrep mot myndighetspersoner fortsatt vil være høy.

STATLIG ETTERRETNINGS-VIRKSOMHET

FREMMEDE ETTERRETNINGSTJENESTER VIL GJENNOMFØRE OPERASJONER MOT NORSKE MÅL OGSÅ I 2019.

I 2019 vil flere lands etterretningstjenester forsøke å rekruttere kilder og kartlegge personer og virksomheter i Norge. De vil også forsøke å skaffe seg urettmessig tilgang til norske virksomheters datanettverk. Formålet vil være å skaffe sensitiv informasjon og å påvirke beslutninger. Operasjonene til disse tjenestene vil rettes mot personer og virksomheter innen norsk statsforvaltning, kritisk infrastruktur, forsvar og beredskap, samt mot forskning og utvikling.

Det er de russiske sikkerhets- og etterretningstjenestene som vil representere de største utfordringene. Samtidig vil også tjenester fra andre land, som for eksempel Kina, utføre etterretningsoperasjoner mot mål og virksomheter her i landet. Om de lykkes med operasjonene, kan de påføre Norge og norske interesser stor skade.

NETTVERKSOPERASJONER

Statlig styrte nettverksoperasjoner[2] representerer en vedvarende trussel mot norske verdier. Metodene er billige, effektive og i konstant utvikling, og angriperne finner stadig nye sårbarheter de kan utnytte.

Den vanligste måten å komme seg på innsiden av et nettverk på, vil fremdeles være å sende skadevare via målrettede e-poster. Dette er meldinger som ofte er skreddersydd til mottaker. Ved at de appellerer til en faglig eller personlig interesse og knyttes til kjente avsendere, fremstår meldingene som legitime for mottakerne. Vi har også erfart at trusselaktører har brutt seg inn i datanettverk ved at medarbeidere eller gjester bevisst eller ubevisst har plassert skadevare via for eksempel minnepinner. I tillegg ser vi at trusselaktører bruker servere som er koblet til internett som inngangsport. Disse kan være sårbare for utnyttelse. For eksempel har trusselaktører flere ganger skaffet seg tilgang til et nettverk via systemene som brukes for å publisere informasjon på en virksomhets nettsider.

I svært mange tilfeller vil helt enkle tiltak som regelmessige passordbytter, to-faktorautentisering og oppdatert programvare være tilstrekkelig for å stoppe inntrengingsforsøk. I tillegg er det viktig at alle virksomheter har god oversikt over hvilke servere som er

endepunkt mot internett, at disse er oppdaterte, og at aktiviteten i nettverket logges godt nok til at uregelmessigheter oppdages.

En god del av forsøkene på å trenge inn i norske nettverk blir gjennomført for å rekognosere og identifisere sårbarheter, og for å hente ut informasjon. I tillegg ser vi avanserte operasjoner mot virksomheter som ikke er mål i seg selv, men som kun fungerer som brohode for videre tilgang til andre mål.

Virksomheter innen norsk statsforvaltning, kritisk infrastruktur, deler av norsk næringsliv og norske teknologibedrifter, er utsatte etterretningsmål og må sørge for å ha god datasikkerhet og oversikt over egen nettverksstruktur. Spesielt gjelder dette Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet, og deres samarbeidspartnere innen blant annet bistand og forskning. Innenfor forskningssektoren for øvrig vil virksomheter innen forsvars- og romteknologi, maritim teknologi, fornybar energi og medisinsk forskning være særlig utsatt for forsøk på inntrengning. I tillegg må aktører tilknyttet petroleums- og energisektoren regne med at de vil være utsatt for avanserte nettverksoperasjoner i 2019.

REKRUTTERING AV ENKELTPERSONER

Enkelte lands etterretningstjenester jobber for å rekruttere og føre hemmelige kilder i Norge. Dette arbeidet vil de videreføre i 2019. Rekrutteringsforsøkene vil rette seg mot personer med både direkte og indirekte tilgang til sensitiv informasjon. Vi ser for eksempel at etterretningsoffiserer som opererer i Norge, tar kontakt med personer som ikke selv har tilgang til informasjonen offiserene er ute etter, men som inngår i et nettverk av relevante personer. I tillegg ser vi at de oppsøker unge mennesker som de antar vil kunne få innflytelse og informasjonstilgang på sikt.

Fremmede stater bruker betydelige ressurser på slik kultivering. Etterretningsoperasjonene er planmessige, og utviklingen av potensielle kilder kan pågå over mange år.

Ulike typer åpne seminarer og konferanser om politikk og næringsliv er viktige arenaer som brukes til å identifisere og etter hvert komme i kontakt med potensielle kilder. Under dekke av å være ansatt ved en ambassade eller en næringslivsinstitusjon, tar etterretnings-

[2] Med nettverksoperasjon menes en prosess der trusselaktører søker å skaffe seg urettmessig tilgang til datanettverk hos en spesifikk virksomhet. Nettverksoperasjoner kan ha ulike formål som kan omfatte etterretningsinnsamling, forberedelser til potensiell sabotasje eller manipulasjon av data. Med nettverksangrep menes en prosess der trusselaktører søker å skaffe seg urettmessig tilgang til datanettverk hos en spesifikk virksomhet, der formålet er å sabotere eller manipulere data.

personellet kontakt med den de ønsker å rekruttere. Deretter søker de gradvis å etablere en faglig og vennskapelig relasjon og kartlegge hvilke tilganger den potensielle kilden har, og hvilke nettverk vedkommende er en del av. På sikt ønsker de å skape et avhengighetsforhold, der kilden tar imot belønning eller føler seg presset eller forpliktet til å utføre oppdrag for etterretningsoffiseren.

I tillegg til at de tar kontakt under åpne arrangementer, forventer vi også å se tilfeller der etterretningstjenestene tilnærmer seg potensielle kilder gjennom sosiale medier. En vanlig fremgangsmåte er at en etterretningsoffiser under dekke av å ha en annen stilling, tar kontakt og innleder en relasjon via et faglig rettet nettforum. Over tid vil forholdet utvikle seg. Vedkommende vil kunne motta invitasjoner til møter og seminarer, samt få i oppdrag å utarbeide skriftlige rapporter, artikler eller kronikker mot betaling. Samarbeidet vil imidlertid være styrt av den fremmede etterretningstjenesten, enten for å påvirke norsk meningsdannelse og beslutninger eller for å få tilgang til sensitiv informasjon.

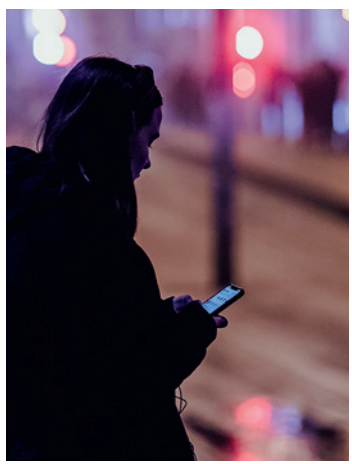

TILNÆRMING OG RELASJONER GJENNOM SOSIALE MEDIER ER EN EFFEKTIV FREMGANGSMÅTE FOR Å INNHENTE INFORMASJON.

Norske borgere som oppholder seg i land med et autoritært styresett, vil også i 2019 kunne bli forsøkt lokket eller presset av etterretningstjenestene i de aktuelle landene til å utføre oppdrag for dem. Det samme gjelder utenlandske borgere med lovlig opphold og jobb i Norge. Etterretningstjenestene opptrer ofte langt mer direkte og truende når de forsøker å rekruttere egne lands borgere enn når de forsøker å rekruttere norske borgere. For eksempel erfarer vi at enkelte av tjenestene både direkte og indirekte truer med at det vil få konsekvenser for slektninger i hjemlandet dersom de ikke samarbeider.

PÅVIRKNING

Mange offentlige og private aktører i Norge tar beslutninger som får betydning for andre lands interesser. Flere av tjenestene som opererer her i landet, har som oppdrag å påvirke slike beslutninger, og det er sannsynlig at de vil forsøke å gjøre dette også i 2019.

I enkelte vestlige land har utenlandske etterretningstjenester jobbet systematisk og langsiktig for å svekke innbyggernes tillit til sine egne demokratiske institusjoner og prosesser. Flere steder har etterretningstjenester vært involvert i å spre desinformasjon, initiere svertekampanjer gjennom sosiale medier, og i å spre rykter eller halvsannheter. Vi ser at påvirkningsaktiviteten også kan rettes mot konkrete virksomheter eller personer for å påvirke utfallet av enkeltsaker.

Det vil ofte være vanskelig å føre bevis for hvem som står bak informasjonsoperasjoner, eller i det hele tatt å bevise at det er eller har foregått informasjonsoperasjoner. Så langt har det ikke vært klare indikasjoner på fordekte informasjonsoperasjoner i eller mot Norge. Vi bør likevel være forberedt på at fremmede stater vil kunne forsøke å påvirke opinionen og det politiske ordskiftet i enkeltsaker også i vårt land.

Innenfor de fleste politikkområdene deler vi interesser og målsettinger med mange land. Dette gjør oss mindre sårbare for ytre påvirkning. På noen områder er det imidlertid enkelte land som ikke deler Norges syn og prioriteringer. Her vil norske politiske vurderinger være mer utsatt for andre staters påvirkningsoperasjoner. Norsk nordområdepolitikk er et eksempel på dette. Her har vi kryssende interesser med enkelte land, som kan påvirke etterretningstrusselen mot Norge og norske interesser. Det samme gjelder norsk behandling av spørsmål om tilslutning til ulike sanksjonsregimer, og debatten om vårt forhold til og eventuell kritikk av andre stater.

> ***Innenfor de fleste politikkområdene deler vi interesser og målsettinger med flere andre land. Dette gjør oss mindre sårbare for ytre påvirkning.***

KARTLEGGING OG OVERVÅKNING

Fremmede etterretningstjenester vil gjennomføre kartleggingsoperasjoner mot norske mål også i 2019. Slik kartlegging vil ha ulike formål. Den vil rette seg mot enkeltpersoner som forberedelser for senere kultivering og eventuelt rekruttering. Kartlegging av enkeltpersoner vil også foregå som ledd i forberedelser til datanettverksoperasjoner. Mange av nettverksangrepene som rammer norske virksomheter, gjennomføres for å kartlegge infrastruktur og sårbarheter i nettverkene. Disse operasjonene omfatter også kartlegging av ansattes e-postadresser, brukerprofiler på sosiale medier samt deres rolle

og funksjon i de trusselutsatte virksomhetene.

Andre lands etterretningstjenester vil dessuten videreføre sine kartleggingsoperasjoner for å avdekke funksjoner og sårbarheter innen norsk kritisk infrastruktur, krisehåndtering og sikkerhet og beredskap. Noen etterretningstjenester synes å ha kontinuerlig behov for å få oppdatert informasjon om militære installasjoner, materiell, avdelinger og infrastruktur.

FREMMEDE STATER VIL KUNNE FORSØKE Å PÅVIRKE OPINIONEN OG DET POLITISKE ORDSKIFTET I ENKELTSAKER OGSÅ I VÅRT LAND.

Mye av kartleggingen av forsvars- og beredskapsmål i Norge vil utføres ved hjelp av teknisk overvåking. Samtidig vil tjenestene fremdeles benytte etterretningspersonell til å observere og dokumentere forhold i og ved blant annet militære installasjoner. Etterretningspersonellet vil gjennomføre slike oppdrag under dekke av ulike stillinger, men vil i stor grad kunne reise fritt i Norge uten å gi andre forklaringer enn at de er turister. I tillegg ser vi at tjenestene også bruker sivile personer uten åpenbar tilknytning til landet tjenesten representerer, til enkelte kartleggingsoppdrag.

Flere autoritære regimer bruker sine etterretningstjenester til å kartlegge og overvåke flyktninger og dissidenter som oppholder seg i Norge. I de fleste tilfeller handler overvåkningen om en passiv registrering av aktiviteten til politiske motstandere. Enkelte vil likevel oppleve at det hjemlige regimet retter trusler enten mot dem selv eller mot familien i hjemlandet, med krav om at den politiske virksomheten opphører.

Når utenlandske etterretningstjenester kartlegger regimemotstandere i Norge, bruker de gjerne agenter til å infiltrere diasporamiljøer. Andre rekrutterer kilder blant regimemotstandere. I tillegg vil etterretningstjenester med en aktiv tilnærming til flyktningmiljøer i Norge, forsøke å knytte seg til personer på innsiden av utlendingsforvaltningen eller gjennomføre nettverksangrep for å skaffe seg tilgang til relevante registre og databaser.

ØKONOMISKE VIRKEMIDLER

Norge har en liten og åpen økonomi der en stor del av næringsvirksomheten påvirkes av utenlandske forhold og aktører. Utenlandske aktører investerer i norske foretak, inngår finansierings- eller lisensavtaler eller langsiktige avtaler om produksjon og samarbeid. Slikt utenlandsk engasjement er som hovedregel både ønsket og lovlig i Norge. Det er også uproblematisk fra et sikkerhetsmessig perspektiv, så lenge virksomhetene utelukkende har forretningsmessig virksomhet som formål.

Samtidig viser erfaringer fra andre vestlige land at enkelte stater også bruker økonomiske virkemidler for andre formål enn forretninger. Flere stater bruker investeringer og oppkjøp som virkemidler for å påvirke politiske beslutninger, innhente sensitiv informasjon og skaffe seg tilgang til teknologi eller naturressurser av strategisk betydning. Vi har registrert slik bruk av økonomiske virkemidler i Norge og forventer at dette også vil forekomme i 2019.

For å identifisere og motvirke uønsket aktivitet, er det viktig å se et lands økonomiske engasjement i Norge samlet og over tid. Hver enkelt investering, oppkjøp eller finansiering av forsknings- og utviklingsprosjekter vil ofte være uproblematisk når det betraktes isolert. Sett under ett kan imidlertid omfanget medføre at stater vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, får makt og innflytelse over det norske samfunnet, norsk næringsliv og norske politiske beslutninger. Slik maktbruk kan arte seg på flere måter. Norske byråkrater og politikere, sentralt eller lokalt, kan legge bånd på egne beslutninger og ytringer i frykt for negative konsekvenser for samarbeidsavtaler og næringsliv. I tillegg vil samfunnsdebattanter eller forskere kunne føle seg tvunget til å dempe kritikk etter direkte eller indirekte trusler om at finansieringen av prosjekter vil bli trukket tilbake.

I andre tilfeller vil formålet ikke nødvendigvis være å påvirke, men å komme i posisjon til å innhente sensitiv informasjon. Vi ser at det å kjøpe eierandeler i enkelte norske virksomheter kan gi innsikt i beslutningsprosesser, beredskapsordninger eller kritisk infrastruktur. Det vil også kunne forekomme tilfeller der utenlandske aktører ønsker å kjøpe strategisk plasserte eiendommer, som kan brukes til fordekt etterretningsvirksomhet mot norsk og alliert militær aktivitet.

Økonomiske virkemidler kan også være effektive når formålet er å få tilgang til sensitiv informasjon eller teknologi som en stat har hatt problemer med å skaffe gjennom ordinære etterretningsoperasjoner. Bedrifter som utvikler høyteknologi til bruk i våpenprogrammer, eller annen industri av strategisk betydning, er særlig utsatt, og vi

forventer enkelte forsøk på at slike bedrifter kan bli kjøpt opp av utenlandske aktører.

ULOVLIGE ANSKAFFELSER

I Norge finnes varer, teknologi og kunnskap som andre stater kan bruke i sin produksjon av masseødeleggelsesvåpen. Eksportregelverket, som skal hindre uønskede anskaffelser fra norske leverandører, har en rekke ganger blitt forsøkt brutt eller omgått. Det vil skje nye forsøk på dette også i år. I den forbindelse vil teknologi som kan brukes til missilutvikling og –produksjon, være spesielt utsatt. I norsk sammenheng må sivile leverandører og forskningsmiljøer som jobber med undervannsteknologi, kompositttmaterialer, styringsteknologi og avansert test- og måleutstyr, være særlig oppmerksomme.

Aktører som driver med ulovlige anskaffelser, benytter seg av en lang rekke mellomledd i flere land for å kamuflere seg for leverandørene. Enkelte aktører benytter seg også av svært kompliserte selskapsstrukturer og leverandørkjeder og sender varene gjennom uvanlige ruter. Dette gjør arbeidet med å identifisere og avdekke virksomheten svært utfordrende.

Aktører fra flere land vil representere en utfordring i 2019. Dette gjelder spesielt stater med et aktivt missil- og atomvåpenprogram. I tillegg ser vi at dagens teknologiutvikling skaper gråsoner mellom hva som er, og hva som ikke er, lisenspliktig i henhold til eksportkontrollregelverket. Flere nyutviklede varer kan brukes til våpenproduksjon, i tillegg til det de i utgangspunktet er laget for. Det gjelder spesielt industrivarer med svært avanserte spesifikasjoner.

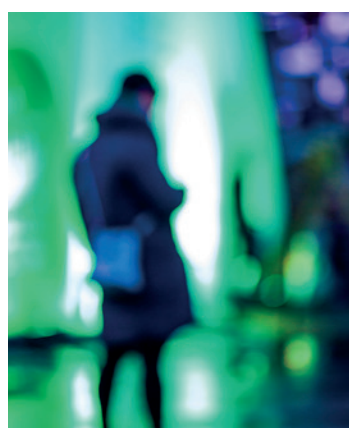

AUTORITÆRE REGIMER BRUKER SINE ETTERRETNINGSTJENESTER TIL Å KARTLEGGE FLYKTNINGER SOM OPPHOLDER SEG I NORGE.

Vi vurderer det som sannsynlig at land det er knyttet bekymring til med tanke på mulig utvikling av masseødeleggelsesvåpen, vil plassere studenter og forskere i norske kunnskapsinstitusjoner også i 2019. Disse landene vil videre kunne forsøke å rekruttere personer som allerede er tilknyttet institusjoner som har kunnskapen de trenger. Rekruttering kan bli forsøkt gjennomført frivillig eller ved bruk av press eller trusler mot familie eller venner. ◘

POLITISK MOTIVERT VOLD

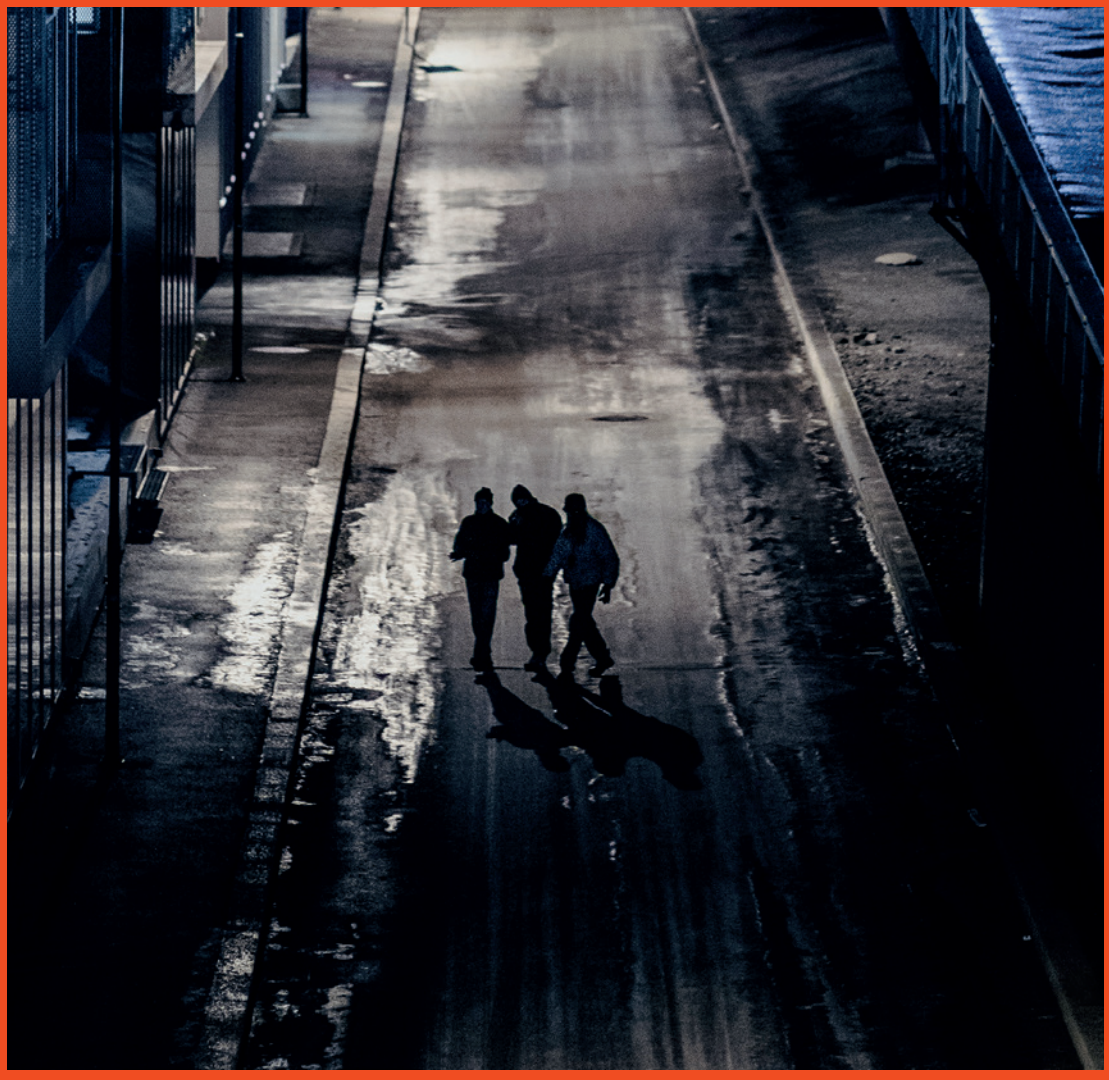

DE SOM RADIKALISERES VIL FØRST OG FREMST VÆRE VANSKELIGSTILTE OG SÅRBARE UNGE MENN.

Den mest alvorlige terrortrusselen i 2019 vil fortsatt komme fra ekstreme islamistiske grupper. Det vurderes som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorangrep her i landet. Samtidig vil antall nye personer som radikaliseres til disse gruppene fortsatt være lavt.

EKSTREM ISLAMISME

Svekkelsen av Den islamske stat (ISIL) har medført redusert radikaliseringsvirksomhet[3] og støtte til ekstrem islamisme i Norge. Det vil likevel være enkelte ekstreme islamister som anser Norge som et legitimt mål for terrorhandlinger. Det vurderes derfor som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorangrep, og dette vurderes å være den mest alvorlige terrortrusselen i Norge i år.

Ekstrem islamisme er sterkt påvirket av internasjonale hendelser, og radikalisering og potensiell angrepsplanlegging kan øke i omfang som følge av hendelser i eller utenfor Norge.

ISILS EVNE TIL Å INSPIRERE ER SVEKKET

Det er sannsynlig at ISILs påvirkningskraft på sympatisører i Europa i 2019 vil være sterkt redusert sammenlignet med perioden 2014–2017. En årsak til dette er ISILs tap av kontroll over landområder i Syria og Irak. ISILs «kalifat», som nå er tapt, hadde en sterk symbolkraft og var avgjørende for terrororganisasjonens appell. I 2018 var det, sammenlignet med året før, en markant nedgang i antall terrorangrep i Europa som var inspirert av ISIL.

ISILs militære nederlag vil fortsatt svekke terrororganisasjonens evne til å produsere propaganda med mål om å radikalisere og å oppfordre til terrorangrep. Eksisterende propaganda vil imidlertid fortsatt være tilgjengelig,

[3] Med radikalisering menes prosessen der personer utvikler aksept for eller vilje til å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, ideologiske eller religiøse målsettinger.

særlig via krypterte kanaler på internett. Propagandaen hadde størst effekt i kombinasjon med ISILs fremgang i Syria og Irak, men forventes fortsatt å være en faktor som kan påvirke radikalisering og eventuell terrorplanlegging.

Til tross for at ISILs evne til å inspirere er svekket, opplever enkelte europeiske land fortsatt en betydelig terrortrussel og en viss økning i antall radikaliserte. Dette gjelder særlig land som har en historikk med store ekstreme islamistiske miljøer, og der gamle miljøer og nettverk fortsatt er aktive. I 2019 vil dessuten mange fremmedkrigere og andre terrordømte bli løslatt fra fengsel i Europa. Flere av disse har operativ erfaring fra konfliktområder, og mange vil fortsatt være radikaliserte. Disse forventes derfor å påvirke trusselbildet i Europa negativt i de nærmeste årene.

> ***Svært få norske muslimer er ekstreme islamister og antallet nye personer som radikaliseres forventes å fortsatt være lavt i 2019.***

Al-Qaida (AQ) arbeider fortsatt mot et langsiktig mål om å etablere et islamistisk kalifat og samle den globale, militante jihad-bevegelsen. Terrororganisasjonen har fremdeles vestlige land i sitt fiendebilde, men det er sannsynlig at de det kommende året vil prioritere angrep i områder hvor de allerede har en tilstedeværelse.

TERRORTRUSSELEN FRA EKSTREME ISLAMISTER I NORGE VEDVARER

Norge inngår i fiendebildet til både ISIL og AQ. Det er imidlertid flere andre europeiske land som er langt mer fremtredende i dette bildet. Det forventes derfor ikke at Norge vil være et prioritert mål i terrororganisasjonenes propaganda eller ved en eventuell sentralstyrt angrepsplanlegging.

De fleste ekstreme islamister i Norge sympatiserer likevel med ideologien til ISIL og AQ. For disse er alle som avviker politisk, ideologisk og religiøst fra deres tolkning av islam, definert som vantro og ansett som fiender. Enkelte nærer et sterkt hat mot det norske samfunnet og vil se på Norge som et legitimt mål for terrorangrep. Det vil derfor være en prioritert oppgave for PST å avdekke aktiviteten til ekstreme islamister som forbereder terrorvirksomhet i Norge.

Det finnes også ekstreme islamister i Norge som støtter terrororganisasjoner i utlandet, som har et mer nasjonalt eller regionalt fokus. Disse er generelt lite opptatt av Norge og norske forhold. Enkelte av disse har kapasitet til å utøve vold og kan således utgjøre en terrortrussel mot utenlandske interesser, men først og fremst i land utenfor Norge.

Det er om lag 30 norgestilknyttede fremmedkrigere igjen i Syria. Flere av disse er sannsynligvis drept, og svært få er forventet å returnere til Norge det kommende året. Den primære trusselen som de representerer, ligger i muligheten de har til å oppfordre sympatisører i Norge til å gjennomføre terrorangrep her.

Til tross for en markant nedgang i antall ekstreme islamistiske terrorangrep i Europa i 2018, sammenlignet med 2017, har ikke måten angrepene ble eller var planlagt gjennomført på, endret seg stort. Dersom ekstreme islamister forsøker å gjennomføre en terroraksjon i Norge, er det lite sannsynlig at den vil avvike mye fra den typen angrep man ser ellers i Europa.

Et eventuelt forsøk på et ekstremt islamistisk terrorangrep i Norge vil mest sannsynlig gjennomføres av 1-2 personer. Steder med få eller ingen sikringstiltak der det oppholder seg mange sivile, er mest utsatt. Målet vil være å drepe og skade så mange som mulig. Samtidig vil uniformert politi og forsvarspersonell også i 2019 anses som legitime mål. Eventuelle angripere vil sannsynligvis ha intensjon om selv å bli drept under gjennomføringen av terrorangrepet.

De mest aktuelle angrepsmidlene for ekstreme islamister som vil forsøke å begå en terrorhandling, vil være kjøretøy, hugg-/stikkvåpen, improviserte eksplosive innretninger (IED-er) eller skytevåpen. Kombinasjoner av disse angrepsmidlene kan også forekomme. Bruk av kjemiske eller biologiske midler i et angrepsforsøk i Norge vurderes som mindre sannsynlig enn angrepsforsøk med de andre midlene.

LAV TILSLUTNING TIL EKSTREM ISLAMISME I NORGE

Svært få norske muslimer er ekstreme islamister, og antall nye personer som radikaliseres, forventes fortsatt å være lavt i 2019. En viktig årsak til dette er fravær av en mobiliserende kampsak, samt at det for tiden er få aktive radikalisatorer i Norge. De som radikaliseres, vil først og fremst være vanskeligstilte og sårbare unge menn.

Miljøene er små og vil sannsynligvis forbli dårlig organiserte og lite synlige. Vi forventer derfor få demonstrasjoner, markeringer eller andre former for aktivisme fra ekstreme islamister i det offentlige rom i 2019.

Fraværet av godt organiserte miljøer er positivt for trusselbildet, fordi slike miljøer tidligere har vist seg å være en viktig drivkraft for radikalisering, rekruttering og utvikling av vilje til å gjennomføre terrorhandlinger.

Det vil fortsatt være enkelte radikalisatorer som opererer på selvstendig basis, uten tilknytning til et organisert miljø. Disse vil oppsøke og utnytte en rekke arenaer, deriblant religiøse forsamlingssteder, asylmottak, fengsler og internett, for å radikalisere personer til ekstrem islamisme.

UTENLANDSKE RADIKALISATORER FORVENTES Å BIDRA TIL AT ENKELTE BLIR RADIKALISERT I NORGE I ÅR.

Utenlandske radikalisatorer forventes å bidra til at enkelte blir radikalisert i Norge også i år. Dette kan skje på flere måter. For det første, finnes det radikalisatorer i utlandet som forkynner ekstreme budskap og tilbyr undervisning via internett. For det andre, vil enkelte utenlandske predikanter bli invitert til å forkynne islamistisk ideologi med innslag av ekstreme elementer under arrangementer i Norge.

Enkelte ekstreme islamister i Norge vil sannsynligvis gjennomføre pengeinnsamlinger det neste året. Intensjonen vil være å sende de innsamlede pengene både til norgestilknyttede fremmedkrigere og til transnasjonale terrororganisasjoner.

Det forventes at få, om noen, vil slutte seg til transnasjonale terrororganisasjoner som fremmedkrigere det kommende året. Forrige gang PST registrerte forsøk på tilslutning til ISIL, var høsten 2017.

Omfanget av radikalisering er stabil og sannsynligheten for at noen planlegger et ekstremt islamistisk terrorangrep har vært uendret det siste året. Samtidig kan terrortrusselen igjen øke. Dette forutsetter imidlertid kampsaker med kraft til å mobilisere i miljøet. Slike saker kan ha utgangspunkt både i internasjonale konflikter eller hendelser som oppfattes som krenkelser av Islam. I tillegg er det avgjørende at det finnes radikalisatorer som evner å utnytte enkelthendelser og saker til å mobilisere i miljøet. For de som radikaliseres, vil det som regel være en kombinasjon av ovennevnte forhold og deres personlige situasjon og motivasjon som gjør at de blir ekstremister.

HØYREEKSTREMISME

Det vurderes som lite sannsynlig at norske høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorangrep i 2019. Selv om det fortsatt vil være mye spredning av innvandrings- og islamfiendtlig propaganda på internett, vil terskelen for å gjennomføre terrorhandlinger være høy. Høyreekstremisme i Norge preges primært av radikalisering og organisasjonsbygging.

Omfanget av radikalisering og sannsynligheten for høyreekstreme volds- og terrorhandlinger kan imidlertid øke som en følge av spontane og uforutsette hendelser i Norge.

> ***I 2017–2018 er det registrert åtte gjennomførte og elleve avvergede høyreekstreme terrorangrep i Europa.***

ET VEDVARENDE HAT MOT NORSKE MYNDIGHETER OG MINORITETSGRUPPER

Norske myndigheter står sentralt i de høyreekstremes fiendebilde. Myndighetene anklages for å tillate og legge til rette for at norsk levesett og kultur ødelegges av ulike minoritetsgrupper. De er av den oppfatning at særlig ikke-vestlig innvandring og religionen islam, men også jøder og LHBT-miljøet[3], utgjør en eksistensiell trussel mot det norske samfunnet. Det er ulike konspirasjonsteorier som ligger til grunn for dette fiendebildet.

De høyreekstreme holdningene kommer til uttrykk gjennom en kombinasjon av hatefulle ytringer, fremsettelse av trusler og voldsoppfordringer. Store mengder propaganda produseres og deles på internett, noe som både kan bidra til nyrekruttering og til å forsterke eksisterende holdninger.

Flere høyreekstreme i og rundt innvandrings- og islamfiendtlige og nynazistiske miljøer i Norge har kapasitet til å gjennomføre terrorhandlinger. Slik situasjonen er i dag, er det imidlertid lite sannsynlig at disse vil utvikle en intensjon om å begå terror i 2019. Dette har blant annet sammenheng med lav innvandring til Norge og en relativt åpen politisk debatt om utfordringer knyttet til innvandring. Kjente høyreekstreme forventes primært å være involvert i radikalisering og organisasjonsbygging.

[4] *Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner*

I 2017–2018 ble det registrert åtte gjennomførte og elleve avvergede høyreekstreme terrorangrep i Europa. De fleste var rettet mot muslimer, ikke-vestlige innvandrere eller politikere. Gjerningspersonene bak flere av angrepene var delvis motivert av et ønske om å hevne ekstrem islamistisk terrorisme.

Et eventuelt høyreekstremt terrorangrep i Norge vil mest sannsynlig rettes mot symbolmål, slik som samlingssteder for muslimer og innvandrere, eller mot politiske partier og politikere. De mest aktuelle angrepsmidlene for høyreekstrem terror er IED-er, skytevåpen og hugg-/stikkvåpen. Hensikten med et eventuelt angrep vil være å skape frykt og formidle et politisk budskap, ikke nødvendigvis å drepe og skade flest mulig. Eventuelle gjerningspersoner vil sannsynligvis ikke ha noen intensjon om å dø under angrepet.

> *DNMs mål om å avskaffe demokratiet og etablere en nynazitisk stat har svært liten støtte i det norske samfunnet. DNM forventes derfor ikke å vokse i år.*

STØRST GROBUNN FOR VEKST I INNVANDRINGS- OG ISLAMFIENDTLIGE MILJØER

Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM) er det høyreekstreme miljøet i Norge som har hatt størst eksponering i offentligheten de siste årene. De har som langsiktig mål å avskaffe demokratiet og etablere en nordisk, nynazistisk stat. Dette målet har svært liten støtte i det norske samfunnet. DNM forventes derfor ikke å vokse i 2019. Organisasjonen vil fremdeles evne å rekruttere et fåtall personer gjennom sin aktivisme, men enkelte vurderes også å ville trekke seg ut av miljøet i løpet av året.

Høyreekstremisme i Norge består i tillegg av noen få og små nynazistiske og innvandrings- og islamfiendtlige miljøer. Disse miljøene preges av svak organisering og lite samarbeid. Aktiviteten deres vil først og fremst foregå på åpne og lukkede sider på internett.

Det forventes imidlertid at enkelte innvandrings- og islamfiendtlige miljøer vil ta initiativ til økt organisering i 2019. En inspirasjonskilde for disse vil blant annet være høyreekstreme organisasjoner i Europa, som de siste årene har evnet å vokse. Med et rendyrket fokus på den påståtte trusselen fra innvandring og islam, vurderes slike initiativer å ha et større potensial enn nynazismen til å organisere de uorganiserte høyreekstreme i Norge.

Internett vil fortsette å være hovedarenaen for og kilden til spredning av høyreekstrem propaganda. Enkelte nettsider når ut til flere tusen personer, som eksponeres for konspiratorisk høyreekstrem ideologi, voldsforherligelse og hatefulle ytringer. Ofte finner man slikt innhold blant ordinære nyheter, humoristiske innlegg og annet ufarlig innhold.

Aktiviteten til DNM og eventuelle nye innvandrings- og islamfiendtlige initiativer vil ellers omfatte radikaliseringsvirksomhet på lukkede arrangementer, markeringer i det offentlige rom og spredning av flyveblader med et underliggende høyreekstremt budskap.

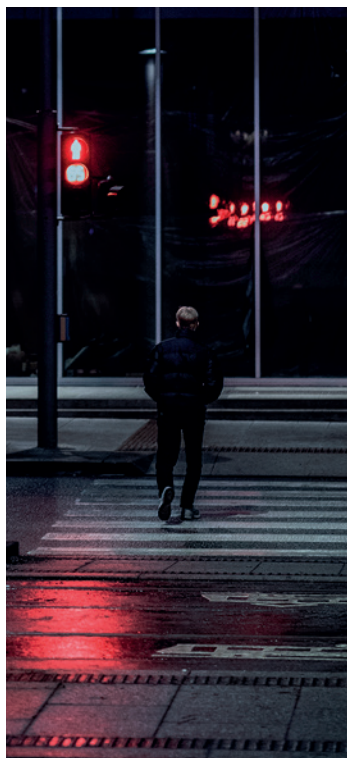

HØYREEKSTREMISME ER I STOR GRAD PREGET AV ARBEIDSLØSE MENN MED LAV UTDANNING, OG KRIMINELL BAKGRUNN.

Det forventes at de fleste som radikaliseres til høyreekstremisme i 2019, vil være personer som på flere områder står utenfor samfunnet. De som radikaliseres, er ofte menn med lav utdanning, løs tilknytning til arbeidslivet og kriminell bakgrunn. Mange har opplevd ulike tilpasningsproblemer, og flere sliter med psykiske utfordringer. Rus- og narkotikamisbruk er dessuten utbredt blant høyreekstreme i Norge. Både yngre og eldre personer blir radikalisert. Snittalderen til høyreekstreme i Norge er høyere enn hva som er tilfellet for ekstreme islamister.

En rekke forhold kan potensielt øke omfanget av radikaliseringen og sannsynligheten for høyreekstreme volds- eller terrorhandlinger. En utløsende faktor kan for eksempel være terrorhandlinger og annen særs grov voldskriminalitet utført av personer med ikke-vestlig bakgrunn. Også en betydelig vekst i antall flyktninger og asylsøkere som ankommer Norge, kan påvirke trusselen fra høyreekstreme. Det forventes dessuten at økt motstand, inkludert voldsbruk, fra venstreekstreme kan øke enkelte høyreekstremes vilje til å bruke vold i 2019.

VENSTREEKSTREMISME

MER AKTIVE OG VOLDELIGE VENSTREEKSTREME GRUPPER

Det vurderes som svært lite sannsynlig at norske venstreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i 2019. Det vil fortsatt være få venstreekstreme grupper i Norge. Samtidig har det vært en økt rekruttering til enkelte av disse gruppene det siste året. Gruppene er også blitt mer aktive og voldelige, noe som har ført til en markant økning i deres utøvelse av politisk motivert vold rettet mot motstandere. Disse trendene vurderes å fortsette i 2019.

Den mest samlende kampsaken som mobiliserer til venstreekstremisme, er motstanden mot personer og organisasjoner de definerer som høyreekstreme. Det er sannsynlig at venstre-ekstreme vil fortsette å kartlegge, sjikanere og forsøke å begå voldshandlinger mot høyreekstreme det kommende året. Andre saker som opptar venstre-ekstreme, er antikapitalisme, motstand mot NATO, Palestinakonflikten samt asyl- og innvandringspolitikken. Kontroversielle hendelser knyttet til disse sakene kan føre til demonstrasjoner som kan utarte i en voldelig retning.

Norske venstreekstreme har kontakt med venstreekstreme i andre europeiske land. Dette vil representere en utfordring i 2019. Gjennom denne kontakten blir det norske miljøet knyttet inn i miljøer som har en langt lavere terskel for bruk av vold mot meningsmotstandere enn hva de norske miljøene har hatt de senere årene. Kontakten med venstreekstreme i andre europeiske land kan også inspirere til voldsutøvelse mot meningsmotstandere i Norge. ■

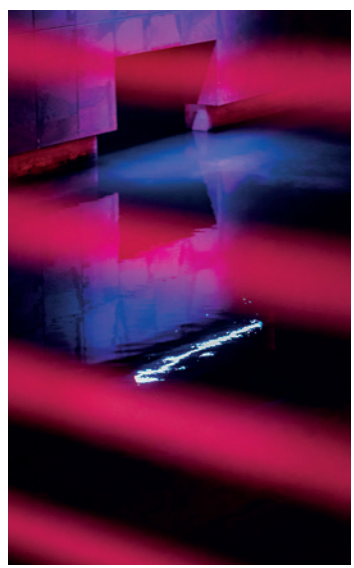

VENSTREEKSTREME VIL FORTSETTE Å SJIKANERE OG FORSØKE Å UTFØRE VOLDSHANDLINGER MOT HØYRE-EKSTREME.

KJØRETØY, HUGG-/STIKKVÅPEN, IMPROVISERTE EKSPLOSIVE INNRETNINGER (IED-ER) OG SKYTEVÅPEN ER DE MEST AKTUELLE ANGREPSMIDLENE VED FORSØK PÅ EKSTREM ISLAMISTISK TERROR.

TRUSLER MOT MYNDIGHETS-PERSONER

TRUSSELAKTIVITET RAMMER ENKELTPERSONER, MEN UTGJØR EN TRUSSEL MOT HELE DEMOKRATIET.

Selv om det jevnlig fremsettes trusler, forventes det at terskelen for å gjennomføre angrep mot myndighetspersoner fortsatt vil være høy. Slik aktivitet kan likevel ha en negativ påvirkning på det politiske arbeidet. Undersøkelser viser at flere myndighetspersoner har vegret seg for å fremme kontroversielle synspunkter i frykt for å bli utsatt for trusler.

UENDRET TRUSSELBILDE

Det vil også i 2019 bli fremsatt trusler, hatefulle ytringer og oppfordringer til bruk av vold mot myndighetspersoner, særlig av enkeltpersoner som ytrer seg på sosiale medier. Slike ytringer fremmes ofte av frustrerte personer i en vanskelig livssituasjon, men i enkelte sammenhenger fremsettes trusler ut fra ideologiske, politiske eller religiøse motiver. Slike ytringer vil ofte være straffbare.

Selv om det jevnlig fremsettes trusler, forventes det at terskelen for å gjennomføre angrep mot myndighetspersoner fortsatt vil være høy. Slik aktivitet kan likevel ha en negativ påvirkning på det politiske arbeidet.

Undersøkelser viser at flere myndighetspersoner har vegret seg for å fremme kontroversielle synspunkter i frykt for å bli utsatt for trusler. Enkelte har også vurdert å slutte som politikere. Dette viser at trusselaktiviteten ikke bare rammer myndighetspersonen det gjelder, men også er en trussel mot viktige deler av det norske demokratiet. ■

TRUSLER KAN FREMSETTES UT FRA IDEOLOGISKE, POLITISKE ELLER RELIGIØSE MOTIVER.

NASJONAL STANDARD FOR SANNSYNLIGHETSORD REDUSERER UKLARHET OG FAREN FOR MISFORSTÅELSER.

DESIGN: CRETALUX AS. **FOTO:** GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN OG ARKIVMATERIALE FRA PST (S.24 OG 25)

BRUK AV SANNSYNLIGHETSORD

I denne vurderingen bruker vi et sett med standardiserte sannsynlighetsord. Formålet med dette er å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighet i vurderingene og derigjennom redusere uklarhet og faren for misforståelser. Begrepene og de tilhørende beskrivelse av begrepenes betydning er utarbeidet i et samarbeid mellom politiet, PST og Forsvaret.

MEGET SANNSYNLIG
Det er meget god grunn til å forvente

SANNSYNLIG
Det er grunn til å forvente

MULIG
Det er like sannsynlig som usannsynlig

LITE SANNSYNLIG
Det er liten grunn til å forvente

SVÆRT LITE SANNSYNLIG
Det er svært liten grunn til å forvente

POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE

WWW.PST.NO